

Краус Н.М.

Науково-дослідний фінансовий інститут
ДННУ “Академія фінансового управління” м. Київ,
к.е.н., доцент, докторант відділу теорії економіки і фінансів

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-ЕВОЛЮЦІЙНІ ФРЕЙМИ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ ЯК “ГЕНЕТИЧНОГО КОДУ” ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Глобальні параметри порядку постіндустріального суспільства формуються та структуруються під впливом інтелектуальних і професійних ресурсів та акумуляцією професійного інтелекту. В умовах глобалізації інноватизація економіки пов'язанні з інтелектуалізацією економіки та реалізацією моделі антропоцентризму. Цей факт пояснюється тим, що наявність інтелектуального капіталу є запорукою нових перспектив інноваційного розвитку та розширення інтересів суспільства. Проте, для України характерна недосконала концепція інтелектуалізації економіки, тоді як в країнах ЄС, США, та Японії інститут інтелектуального капіталу, будучи важелем розвитку інноваційної економіки, дозволив даним країнам зайняти лідируючі позиції в науково-технічній сфері на світовій арені [1, с. 213].

Як видно з даних таблиці 1, високий рівень людського потенціалу (головною компонентою людського потенціалу є потенціал освіченості, рівень інтелектуалізації суспільства [2, с. 65]) характерний для інноваційно найбільш розвинутих країн – США, Німеччини, Франції, Великої Британії, Швейцарії, Японії, а також Південної Кореї (що відносно недавно стала на шлях інноваційного розвитку). Окрім спеціальних державних програм, спрямованих на всесвітнє вдосконалення інституту знань, освіти і охорони здоров'я, важливу роль тут відіграє загальний рівень соціального розвитку країн та відсутність різко вираженої соціальної поляризації. Наявність значної частки бідних і маргінальних верств населення є безпосередньою перешкодою для підняття творчого й інтелектуального потенціалу в суспільстві.

Таблиця 1. Динаміка індексу розвитку людського потенціалу в окремих країнах світу з 1980 по 2014 роки (складено автором на основі джерел [3, с. 131–132; 4, с. 160–163])

Країни	Роки				
	1980	1990	2000	2011	на 01.01.2014
1	2	3	4	5	6
Норвегія	0,796	0,844	0,913	0,943	0,944
США	0,837	0,870	0,897	0,910	0,914
Канада	0,817	0,857	0,879	0,908	0,902
Німеччина	0,730	0,795	0,864	0,905	0,911
Швеція	0,785	0,816	0,894	0,904	0,898
Швейцарія	0,810	0,833	0,873	0,903	0,917
Японія	0,778	0,827	0,868	0,901	0,890
Південна Корея	0,634	0,742	0,830	0,897	0,891
Данія	0,783	0,809	0,861	0,895	0,900
Франція	0,722	0,777	0,846	0,884	0,884
Фінляндія	0,759	0,794	0,837	0,882	0,879
Італія	0,717	0,764	0,825	0,874	0,872
Велика Британія	0,744	0,778	0,833	0,863	0,892
Росія	0,691	0,755	0,778
Бразилія	0,549	0,600	0,665	0,718	0,744
Китай	0,404	0,490	0,588	0,687	0,719
Індія	0,344	0,410	0,461	0,547	0,586
Україна	..	0,707	0,669	0,729	0,734

Ключовим фактором формування і розвитку інноваційної економіки є креативний, творчий, здібний, інноваційний людський капітал з потужним інтелектуальним потенціалом. Що стосується інноватизації економіки, то вона полягає в підвищенні якості інтелектуального капіталу, інституту інтелектуальної власності, розвитку високих технологій, комерціалізації інновацій та встановленні жорстких вимог до якості інноваційних товарів/послуг.

З позиції інституціоналізму та в рамках досліджуваної проблеми, ми пропонуємо розглядати людський капітал як інститут, що “наповнений” своїми інституціями, такими як: природні здібності людини (творчі здібності), набуті нею навички, що розвинуті внаслідок інвестицій (знання, інтелектуальний капітал, навички особистої майстерності) та трудові якості (професійна підготовка, компетентність, кваліфікація, трудовий стаж, досвід, навички, мотивація до праці), які формують у ній інноватора [1, с. 217].

В основі інституту людського капіталу з високим інтелектуальним потенціалом лежить рух економічного суб’єкта, як нової сили суспільного прогресу й інтелектуальної діяльності. Інтелектуалізації, як процес, що відбувається за рахунок підвищення рівня освіти, знань і інформаційної насиченості, становлення нового технологічного способу виробництва, змінює структуру економіки, місце, роль людини у виробництві і суспільстві.

Інтелектуальний капітал розуміється нами як акумульовані (зібрані, нагромаджені та зосереджені) на основі інвестицій в індивіда знання й інформація, що використовуються в процесі інтелектуальної праці та зумовлюють появу інноваційного продукту/послуги. Інтелектуалізацію праці пропонуємо розглядати, як нагромадження розумових здібностей в структурі трудової наполегливості індивідуума на базі НТП та підвищення його освітньо-кваліфікаційного рівня.

Накопичений інтелектуальний капітал слугує основою економіки знань і визначає її поточний рівень. Інноваційна економіка – це економіка високої якості життя, інституту інтелекту, інституту освіти, інституту науки і високоякісного інституту людського капіталу [5, с. 101–102].

В зв’язку з тим, що модернізаційний потенціал України пов’язаний із застосуванням інноваційного підходу до економічного розвитку, то ключовим аспектом цього розвитку є формування і накопичення людського й інтелектуального капіталів у відповідних інститутах. В цьому процесі людина повинна стати безпосереднім учасником і головним споживачем результатів інноваційного розвитку. Так як накопичувальна функція в інституті інтелектуального капіталу відводиться вищій освіті, то спіраль виду: *“людський капітал – освіта – інтелектуальна праця – інтелектуальний капітал – інтелектуальна активність – інтелектуальний/інноваційний потенціал – інтелектуальне/інноваційне виробництво – інтелектуальний/інноваційний продукт – інноваційний капітал – інноваційна економіка – освіта – ...”* демонструє взаємодію цих процесів, де результатом є ефективно працююча інноваційна економіка з потужним інститутом інноваційного капіталу [1, с. 230].

В даній спіралі інститут інноваційного капіталу являє собою інноваційні ресурси, що створенні новатором та інноватором на основі інтелектуального капіталу і є такими, які характеризують ступінь розвитку НТП регіону чи країни, забезпечують процеси постійного оновлення техніки, технології, організації процесів виробництва та виражаються у вигляді інтелектуальної власності (така, що захищена комерційним правом).

Інституту освіти відводиться функція накопичення інтелектуального капіталу індивідуума, що формує високий рівень інституту людського капіталу та породжує інноваційні процеси в економіці, в результаті яких в освіту впроваджуються нові технології, що сприяє розвитку інтелектуального потенціалу і т.д.. При цьому інтелектуальна активність новатора й інноватора розуміється нами як вміння збирати, накопичувати і переробляти інформацію та такою, що базується на знанні і є усвідомленою, переосмисленою. Інтелектуальний потенціал новатора трактуємо як здатність генерувати та застосовувати знання в інноваційному виробництві, де ключовими є інтелектуальне, креативне, творче вміння використання інформації.

Керуючись концепцією антропоцентризму та проведеним нами науковим аналізом, ми пропонуємо авторське бачення становлення інноваційної економіки крізь призму інституціонально-еволюційних фреймів людського капіталу, що представлено на рис. 1. З метою кращого розуміння контенту людського капіталу та пізнання наповненості його інституту ми використали такі наукові категорії, як “фрейм” (з англ. “frame” – “кадр”, “рамка”) та “генетичний код”.

Виходячи з теми дослідження, під інституціонально-еволюційним фреймом пропонуємо розуміти структуру інституту людського капіталу, що вміщує в собі інформацію інтелектуального та інноваційного характеру, а також опис об’єкту у вигляді атрибутів та їх значень. Не буде помилкою вважати, що інституціонально-еволюційні фрейми людського капіталу це певна “область пам’яті”, що виділяється для зберігання знань новатора з метою передачі наступним поколінням новаторів та інноваторів, через “нові” інститути інноваційного розвитку.

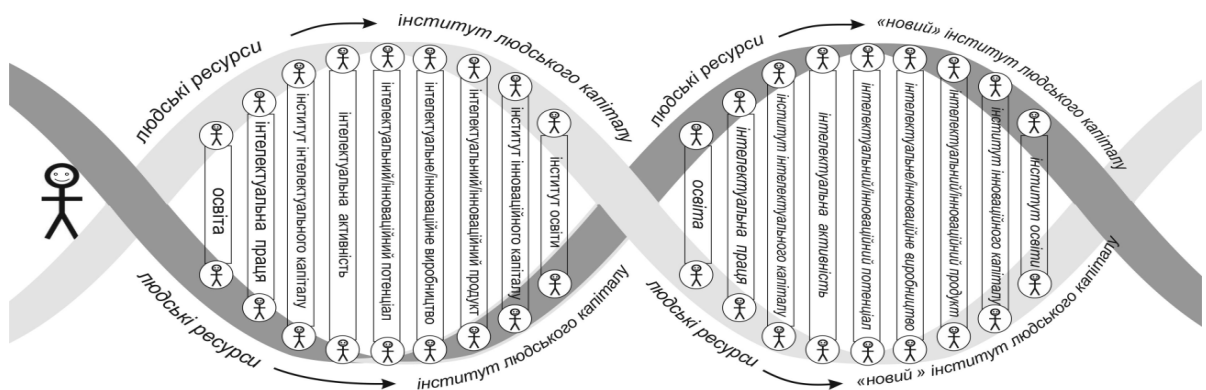

Рис. 1. Інституціонально-еволюційні фрейми людського капіталу як “генетичного коду” інноваційної економіки (розробка автора)

“Генетичний код” інноваційної економіки розуміємо як набір правил і порядок розташування складових структурних елементів інституту людського капіталу, що надає всім інноваторам можливість кодування набутих знань з метою передачі їх наступним поколінням та становлення інноваційної економіки. Всі складові, що представлені на рис. 1, формують “генетичний код” інноваційної економіки [1, с. 232].

Варто зазначити, що для всіх країн світу характерний свій неповторний “генетичний код” інноваційної економіки. Інноваційна інформація кодується у вигляді послідовності і якості генетичних складових та рівня людських ресурсів, що визначенні на рис. 1. Інтеграційні процеси, що відбуваються в останні роки в Європі, виставляють високі вимоги для країн, що хочуть вступити до Європейського економічного простору, зокрема й Україні. Накопичений інтелектуальний капітал держави є одним з факторів, що визначає рівень розвитку країни в процесі міжнародної інтеграції.

Формування інноваційної економіки означає перетворення інтелекту, творчого потенціалу людини в провідний фактор економічного росту і національної конкурентоспроможності, поряд із підвищенням ефективності використання природних ресурсів та виробничого капіталу [6, с. 41]. Отже, основна проблема переходу до інноваційного типу розвитку – самі люди і характер їх виробничої діяльності, внутрішньої соціальної мотивації. Від проведених в Україні реформ навряд чи можна чекати серйозної віддачі доки верхні прошарки соціальної ієрархії не займуть ініціативні позиції щодо творчості, інноваційності. Саме ці прошарки, володіючи конструктивною мотивацією, здатні зніщувати та повести за собою все суспільство. В сучасних умовах, ключовою компонентою процесу реформування стає наявність інноваційно-дієздатної, національної еліти в якості рушійної сили економічної модернізації і розвитку України в цілому.

Список використаних джерел

1. Краус Н. М. Становлення інноваційної економіки в умовах інституціональних змін : монографія / Краус Н. М. – Київ : Центр учбової л-ри, 2015. – 596 с.
2. Латова Н. В. Человеческий потенциал россиян и перспективы модернизации страны / Н. В. Латова // Journal of Institutional Studies = Журнал інституціональних досліджень. – 2012. – Т. 4, № 1. – С. 65–67.
3. Sustainability and Equity: A Better Future for All [Electronic resource] : Human Development Report 2011 / Published for the United Nations Development Programme (UNDP). – New York : 1 UN Plaza, 2011. – 185 p. – : Mode of access: http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/271/hdr_2011_en_complete.pdf. – Title from display. – Date of treatment: 1.10.2014.
4. Sustaining Human Progress: Reducing Vulnerabilities and Building Resilience : Human Development Report 2014 / Published for the United Nations Development Programme (UNDP). – New York : 1 UN Plaza, 2014. – 239 p.
5. Викторова Е. В. Высшее образование и человеческий капитал в инновационной экономике / Е. В. Викторова // Инновации. – 2011. – № 6 (152). – С. 100–107.
6. Социальные ориентиры инновационного процесса: человеческий фактор / Е. А. Горин, А. А. Красиков, Е. В. Романовская, В. Л. Расковалов // Инновации. – 2013. – № 3 (173). – С. 39–45.

Кузьменко Л.Г.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
к.е.н., засл. економіст України, доцент кафедри економічної теорії;
Центр комплексних досліджень з питань антимонопольної політики
Антимонопольного комітету України, старший науковий співробітник

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ

Інноваційний розвиток фармацевтичного ринку є важливою передумовою формування ефективної системи національної безпеки держави і відіграє важливу роль як для гарантування відповідного рівня соціальної безпеки, в тому числі медичного обслуговування населення, так і для розвитку підприємництва, забезпечення конкурентоспроможності країни, стабільності внутрішнього ринку. Сучасна фармацевтична галузь характеризується швидким зростанням промислового виробництва, широким асортиментом лікарських засобів на ринку, високим рівнем насиченості фармацевтичного ринку.

Ринок лікарських засобів є складним елементом у структурі економіки країн, що поєднує ринкові механізми між споживачами, посередниками, виробниками лікарських засобів та органами охорони здоров'я з виконанням соціальної функції у сфері забезпечення населення лікарськими засобами, реалізуючи право кожного громадянина на одержання медичної допомоги. Фармацевтичний ринок має величезне значення для підвищення рівня добробуту сучасного суспільства. Ефективність цієї ланки медичного забезпечення визначає успішність функціонування системи в цілому.

Відповідно до статистичних даних, громадяни України щороку витрачають за різними джерелами від 32 до 50 млрд гривень на ліки, що становить 90% усіх витрат на лікарські засоби в країні. Держава ж бере на себе лише 10%, або 4 млрд грн. цих витрат. В останні роки в Україні спостерігається тенденція до зниження рівня споживання ЛЗ у натуральному вигляді, проте у грошовому виразі цей рівень підвищився майже втричі – з \$27 до \$80 на душу населення а у 2015 році – ще більше [1]. При цьому експерти говорять про ситуацію, коли більша частина громадян просто не можуть лікуватися через брак коштів, а якщо лікуються, то це призводить до їх зубожіння. Тому зазначена тема є своєчасною, кричущою і актуальною.